

SIRADANLAŞTIRILAN FELSEFE DERSLERİ, AŞIRILAŞTIRILAN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSLERİ KAYIP MI, KAZANIM MI? (2017-2018/2018-2019 Yılları Program Örnekleri)

(Doç. Dr. Yusuf ARSLAN)*

ÖZET

Türkiye’de felsefe derslerinin önemli olduğu eskiden beri söylenegedir. Fakat yapılan uygulamalara bakıldığında bunun tam tersi bir durum karşımıza çıkar. AK Parti döneminde felsefe derslerinin bazen müfredattan çıkartıldığı, bazen seçmeli ders olduğu, bazen de ders saatinin azaltıldığı görülmüştür. Buna karşın söz konusu dönemlerde din dersi sayısının aşırılaştırıldığı görülür. Birbirine zıt bu sıradanlaştırma-aşırılaştırma çabasının temelinde Türkiye’de “dindar bir nesil yetiştirmek” görüşünün olduğu bilinmektedir.

Bu makalede, söze konu görüşün 2017-2018/2018-2019 yılları felsefe ile din kültürü ve ahlak bilgisi ders programlarındaki durumu incelenmiştir. “Kuşkuculuk” konusu baz alınarak, programlar arasında karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Buna göre, felsefe derslerinin sıradanlaştırıldığı, din derslerinin aşırılaştırıldığı, yanı sıra her iki derste de kuşkuculuk konusunun tamamıyla dışlandığı görülmüş ve anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuşkuculuk, Phyrhonizm, Felsefe, Felsefe ve Din Dersleri.

BANALIZED PHILOSOPHY COURSES, EXTREMELED RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS COURSES LOST OR EARNINGS? (Program examples for the years 2017-2018 / 2018-2019)

ABSTRACT

Since the former is said to be important in philosophy courses in Turkey. However, when we look at the applications, we see the opposite situation. During the AK Party period, it was observed that philosophy courses were sometimes removed from the curriculum, they were sometimes optional and also sometimes hours were reduced. On the other hand, it is seen that the number of religious courses is exaggerated in these periods. On the basis of these banalize and exaggerate efforts opposite to each other in Turkey, it is known that there is an opinion of “educating a devout generation”.

In this article, it was examined the situation in the curriculum of philosophy, religious culture and ethics knowledge for the years 2017-2018/2018-2019 of aforementioned opinion. Based on the “skepticism”, a comparative analysis was conducted between philosophy and religion course programs. According to this, it was seen and understood that philosophy courses were banalized, religion courses were exaggerated and both courses skepticism was completely excluded.

Keywords: Skepticism, Phyrhonism, Philosophy, Philosophy and Religion Courses.

* Batman Üniversitesi. Psikoloji bölümü. dryusufarslan@gmail.com

1. GİRİŞ

Felsefe nedir? sorusuna kestirme bir yanıt vermek zordur; çünkü felsefenin tek bir tanımı yoktur. Bazı düşünörlere göre felsefenin tanımı yapılamaz. Fakat yinede felsefe denilince akla ilk gelen şey kuşku duyma, şüphe etme tavrıdır. Hatta bazı filozoflara göre felsefe bizatihi kuşku duymak, kuşku duymayı öğrenmek/öğretmek olarak tanımlanır.

Phyrrhon'a göre, kuşku duymayan bir felsefe, felsefe değildir.

Güneş Ülkesi'nin yazarı Campanella için felsefe, şüphe etme, soru sorma, eleştiri yapmak iken, Sextus Empiricus'a (2010) göre, felsefeyi felsefe yapan şey kuşkuculuğudur.

Williams (2017), kuşku olmaksızın felsefenin, felsefi düşüncenin olanaksızlığına dikkat çeker.

Kuşkuculuk, diğeri adıyla "Skeptisizm ilk defa Sextus Empiricus tarafından detaylı bir şekilde açıklanmış ve Grekçe kökeninden yola çıkılarak tanımlanmıştır. Kökeni itibariyle araştırma, inceleme, soruşturma anlamlarına gelmektedir" (Öztanrıkulu, 2018:1292).

Britanica Ansiklopedisi'nde de "skeptist", gerçeği aramak için sorgulayan, gerçeği arayan, kuşkuyu kendine ilke yapan, her tür mutlak bilgiye şüpheyile yaklaşan kişi olarak tarif edilir (web 1).

Hume'a (2007: 109) göre kuşkuculuk, teorik düşünme ya da eylemle ilgili herhangi bir konuda hiçbir ilke ya da görüşe sahip olmamaktır. Hume'daki bu kuşkucu düşüncenin köklerinin Antik Yunan'da Sofist Gorgias'ta, Phyrrhon'da, Platon'un akademiasında görüldüğünü belirtmek gerekir. Örneğin Sofist Gorgias felsefe okuyanların iyi bildiği "Hiçbir şey yoktur, olsa bile bilinemez, bilinse bile aktarılamaz." sözleriyle sahip olduğu kuşkucu varlık görüşünü teorize etmiştir.

Cevizci'ye (1999:533) göre, "insan zihninin bilgide kesin ve pozitif doğrulara ulaşamayacağını, kesin ve doğru bilginin mümkün olmadığını ve insanın görünüşlerin ötesine geçerek gerçekliğin kendisine ulaşamayacağını savunan öğretisi" olarak tanımlanmıştır.

Standford Ansiklopedisi'ne göre, felsefi düşünce; bilginin sınırı, yapısı, temellendirilmesi, tutarlılığı gibi felsefenin geleneksel konuları, kuşkuculuk denilen bir argümandan çıkmıştır (web 2).

Kuşkuculuk, her türden epistemik mutlaklıktan şüphe etmek anlamına gelir ve kuşkuculuk dogmatizmin tam karşıtıdır. Bu çerçevede kuşkuculuğu, agnostizme benzeten görüşler vardır (Huemer: 2001).

Yukarıdaki görüşler derli toplu bir şekilde değerlendirildiğinde kuşkuculuğun felsefenin esas misyonunu oluşturduğunu, kuşkucu tavrı yok sayan ya da sıradanlaştıran tanımların felsefe olamayacağını, olsa olsa kadükleştirilmiş felsefesi bir uğraş olduğu sonucuna varmaktayız.

Felsefe tarihi içerisinde kuşkuculuk akımının köklerinin Antik Yunan'a kadar gittiği yukarıda vurgulanmıştı. Sofistler, Phyrrhon, Timon, Aenesidemos, Sextus gibi filozoflar kuşkuculuğun bilinen ilk isimleridir. Antik Yunan'da bu isimlerin yanı sıra bir de Çiçero gibi akademik kuşkucular vardı (Neto, 1997:199). Descartes ile birlikte kuşkunun bir yöntem kılındığı bilinmektedir. Descartes'te (2017) kuşku bir araç/metot iken, Phyrrhonistler'de kuşkunun bir amaç olduğunu belirtmek gerekir.

Kuşkuculuk, ılımlı ve aşırı kuşkuculuk olmak üzere iki ana damara ayrılmıştır. Epistemenin varlığını kabul edene ılımlı, ret edene aşırı kuşkucu denilmektedir. Phyrrhon ve Timon, Nietzsche aşırı kuşkuculara, David Hume ılımlı kuşkuculara örnek teşkil eder.

Kuşkucu teori, kuşkuculuğa, insanın eksik bir varlık olduğunu görebilmektedir. İnsan, mükemmel bir varlık değildir. Kusurlu, eksik, noksandır. Mesela; insan burnunun koku alma mesafesi ortalama bir metredir. Ama köpekler, bin metreden bir kokuyu alabilir. Yani bir köpeğin bile koku alma duyusu insanınkinden çok daha gelişkindir. Yine, insan gözü bedeninin arkasında olup bitenleri göremeyecek bir yapıdadır. En fazla 60 derecelik açıyı görebilir. Oysaki baykuş ve bukalemunlar 360 dereceyi görebilme kabiliyetine sahiptir. Kimi insanlar 200 metre ilerisini net göremezken, bir kartal 5 bin metreden yerdeki bir karıncayı görebiliyor. Kargalar 300 metre ilerideki nesnelere görebiliyor. İnsanlar için her şey yedi renk tayfındadır. Oysa maymunlar 6 renk, kurbağalar gri, kediler yeşil, köpekler ise siyah ve beyaz görürler. Bazı arı çeşitleri ise 3 bin renk tayfında görür. Hangimiz gerçeği görüyoruz?

Görüngüye ait gerçek görüş hangi türün gördüğüdür? Mantıken aynı anda bir şeyin hem doğru hem yanlış olması mümkün değildir. O zaman gerçek hangi türün gördüğüdür? Söze konu örneklerde insanın gördüğünün gerçek görünüş olduğunu söylemek insan merkezci görüş olacaktır. Ksenophanes'in vurguladığı gibi atların, aslanların dilleri olsaydı onlar da kendi gördüklerine gerçek görünüş derlerdi.

Kuşku duymak önemli insani duyguların ilk sırasında yer alır. Çünkü, kuşkuculuk, duyuş, düşünüş ve kavrayışta farkındalık, gözü açıklık, zindelik, merak, şüphe, soru sorma ve uyanıklık yaratır. Rasyonalist anlayışlarda kuşkucu tavır sempatiyle karşılanır, övgüyle karşılık görür ve teşvik edilir. Ama kuşkuculuk her anlayışta rasyonalistler de olduğu gibi sempatiyle karşılanmaz. Teolojinin kuşkuya bakış açıcı onu şeytanlaştırmak üzerine olmuştur. Kuşku, müminlerin dünyasında imanı doğrudan tehdit eden şeytani, cehennemsel bir kavramsal mantığa oturtulmuştur. Mümin olana iman meselesinde kuşku duymak yasaklanmıştır. Zaten dinin kendisi hiçbir kuşku duymadan uyulması gereken kurallardır.

Teolojide kuşkuculuk yaygın şekilde yılan metaforuyla resmedilir. Nasıl ki yılan görünüşü korkunç, iğrenç, soğuk bir hayvansa, kuşku da din ve ona bağlı hükümler konu olunca teologlar arasında o derece korkunç, tiksiniç bir duygu kabul edilmektedir. Zira yukarıda da vurgulandığı gibi teolojinin ilk ve tartışmasız şartı iman etmektir. Amentüdeki esaslara iman etmeyen kişinin müminliği sona ermektedir. Konu teoloji de kuşkunun yeri olunca insan fitratında kuşku duygusuna yer olmadığını, imanın bulunduğunu, kuşkunun şeytani bir ayartma olduğunu söyleyen teologlar bile olmuştur. Hatta filozoflara şeytan diyenler, felsefe ile hemdem olmayı dinsizlik olarak görenler olmuştur.

Sadece teolojide değil, siyaset alanında da kuşku şeytanlaştırılmıştır. Cemil Meriç, *Mağaradakiler* isimli eserinde “Çok okuyan hıyanet eder, şüphe eden felaket yoluna sapar” şeklinde toplum nezdinde yaygın olan bir durum tespiti yapmıştır. Siyasi iktidarın kuşkucu tavrın gelişmesini arzulamamasının sebebi tahmin edileceği üzere iktidarı sorgulamayan, ona itaat eden bireylere hükmetmenin kolaylığıyla açıklanabilir. Kuşkucu bir benlik noksanı görme, tutarsızlıkları fark etme, çelişkileri kavrama, peşin kabulleri eleştirme, her söylenene inanmama, soru sorma bakımlarından gelişmiş bir benliktir. Nasıl ki sarı bir gözlük takıldığında her yer sarı, mavi bir gözlük takıldığında her yer mavi görünüyorsa, kuşku gözlüğü de takıldıktan

sonra pek çok şey eskisi gibi olmamakta; politik yalanlar, siyasi tutarsızlıklar, popülist abartılar, teolojik-historik masallar, grand teoriler, politik hileler gözden kolay kolay saklanamamaktadır. Siyasetçiler popülist olurlar ve genellikle kuşkucu, sorgulayan, eleştiren, baskı kuran, tepki gösteren, hak arayan uyanık insan gruplarının tepki ve muhalefetenin hedefine gelmekten eskiden beri çekinmişlerdir. Grand teoriler, nostalji, popülist söylemler dışında halka verecek şeyleri olmayan siyasetçi grubu, politikalarını eleştirmeyecek, karşı çıkmayacak, onlardan hesap sormayacak, itaat eden, sorgulamayan makbul vatandaşları her zaman kuşkucu vatandaşlara göre daha arzulanır buldukları bir sır değildir. Kendi iktidarlarının sürmesi, sorgulamayan itaatkâr makbul vatandaşlardan oluşan yığınlarla olanak kazanır.

Felsefeciler için kuşku duygusu ne bir şeytan, ne bir vesvese, ne de lanetli bir şeydir. Sorgulayan, eleştiri yapan, analitik düşünen insanlar kuşku duyanlardır. Bugünden geriye bakıldığında insanlık için karanlık bir dönem olan Ortaçağ'da insan hak ve onurunun hiçe sayıldığı, bilimin, sanatın yasaklandığı, kadının toplum hayatına karışmasının günah kabul edildiği, soru soran, eleştiri yapan, tabulara dokunanların meydanlarda ateşe atıldığı, kitapların yakıldığı bir dönemde kurtuluşu sağlayan esas ögenin kuşkucu tavır olduğunu ifade etmek abartı olmayacaktır. Rönesans, Reform, Aydınlanma çağında egemen siyaset, teoloji, gelenek anlayışını irdeleyen, eleştiren, reddeden, 'başka bir dünya mümkün' duygusunu oluşturan kuşkucu duygu, düşünüş, kavrayış ve tavır olmuştur. Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali gibi 20. Yüzyıldaki bilim patlaması çağı için de, dünya dışı gezegenlere yönelik arayışları için de bu tespit geçerlidir. Uzayda dünya benzeri bir yaşamın olabileceğine dair inancı sağlayan şeyin kuşku tavrından bağımsız olabileceğini söylemek hiçbir biçimde inandırıcı olmayacaktır. Başka bir deyişle, eldeki kabullenilmiş genel-geçer hale gelmiş normlara inanmayıp bunun ilerisinde, ötesinde "acaba ne olabilir?" sorusunu soran kuşkucu tavıra borçluyuz bunları. Sonuç olarak eğer kuşku diye bir duygu hiç olmamış olsaydı tarih yazmak da tarih yapmakta mümkün olmazdı.

2. YÖNTEM

Bu araştırma nitel bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın dataları, doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. "Belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerine doküman incelemesi" denir (Karasar, 2009:183). Makalenin amacına uygun şekilde belirlenen

Milli Eğitim Bakanlığı'na ait dokümanlardan elde edilen ham datalar araştırma amacına göre içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın evreni Milli Eğitim Bakanlığı Felsefe Ders Programları ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programları iken, araştırma örneklemini Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018/2018-2019 yılları Felsefe Dersi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programlarından oluşmaktadır. Örneklemdaki programlar kategorik olarak “kuşkuculuk” konusu baz alınarak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. 2017-2018 Yılları Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programı İle İlk-Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı Tablolarının Karşılaştırılması

2017-2018 Ortaöğretim Felsefe öğretim programı ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı aşağıdaki tablolarda karşılaştırılmıştır.

10. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

Ünite	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
Felsefeyi Tanıma	3	11	15
Felsefeyle Düşünme	4	13	18
Felsefenin Konuları ve Soruları	7	36	50
Felsefi Akıl Yürütme ve Yazma	4	12	17
TOPLAM	18	72	100

11. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

Ünite	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
İlk Çağ Felsefesi	4	12	17
Orta Çağ Felsefesi	4	16	22
Rönesans ve 17. yy. Felsefesi	4	14	19
18. yy. Aydınlanma Felsefesi	4	12	17
Çağdaş Felsefe	4	18	25
TOPLAM	20	72	100

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Felsefe Dersi Öğretim Programı (10. ve 11. Sınıflar)

Bu programda felsefe dersi 10.sınıflarda 4 ünite, ders saati süresi 72, kazanım sayısı 18 olarak belirlenmiştir. 11. Sınıflar için ders saati aynı kalırken, ünite sayısı 5, kazanım sayısı 20 olmuştur. Kazanımlar arasında felsefenin temeli olan kuşkucu duyuş, düşünüş ve tavır ile ilgili hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Yine bu tablodan felsefe derslerinin eleştirel düşünme, sorgulama gibi felsefenin olmazsa olmaz konularına değinilmeyip, kadük düşürülmüş bir içerikle sıradanlaştırıldığı görülmekte ve anlaşılmaktadır.

Din dersi programlarında da 4. Sınıftan 12. Sınıfa kadar aynı tutumun sürdürüldüğü aşağıdaki tablolardan görülmekte ve anlaşılmaktadır.

ÜNİTE, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda yer alan üniteler, kazanım sayıları, kazanımların işleniş için ayrılacak yaklaşık süre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

4. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Günlük Hayattaki Dini İfadeler	4	16	22,24
2	İslam'ı Tanıyalım	4	16	22,24
3	Güzel Ahlak	3	12	16,66
4	Hız. Muhammed'i Tanıyalım	6	16	22,24
5	Din ve Temizlik	2	12	16,66
Toplam		19	72	100

5. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Allah İnancı	8	18	25,00
2	Ramazan ve Oruç	5	12	16,66
3	Adap ve Nezaket	6	12	16,66
4	Hız. Muhammed ve Aile Hayatı	5	16	22,24
5	Çevremizde Dinin İzleri	5	14	19,44
Toplam		29	72	100

6. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Peygamber ve İlahî Kitap İnanç	7	16	22,24
2	Namaz	5	16	22,24
3	Zararlı Alışkanlıklar	6	12	16,66
4	Hz. Muhammed'in Hayatı	4	16	22,24
5	Temel Değerlerimiz	2	12	16,66
Toplam		24	72	100

8. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Kader İnanç	6	14	19,44
2	Zekât ve Sadaka	5	14	19,44
3	Din ve Hayat	4	14	19,44
4	Hz. Muhammed'in Örnekliliği	9	16	22,24
5	Kar'ânı Kerim ve Özellikleri	4	14	19,44
Toplam		28	72	100

7. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Melek ve Ahiret İnanç	7	16	22,24
2	Hac ve Kurban	6	14	19,44
3	Ahlaki Davranışlar	5	12	16,66
4	Allah'ın Kulu ve Elçisi: Hz. Muhammed	3	16	22,24
5	İslam Düşüncesinde Yorumlar	4	14	19,44
Toplam		25	72	100

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (4-5-6-7-8. Sınıflar)

ÜNİTE, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı'nda yer alan üniteler, kazanım sayıları, kazanımların işleniş için ayrılacak süre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

9. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Bilgi ve İnanç	3	16	22,24
2	Din ve İslam	5	16	22,24
3	İslam ve İbadet	6	14	19,44
4	Gençlik ve Değerler	4	12	16,66
5	Gönül Coğrafyamız	3	14	19,44
Toplam		21	72	100

10. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Allah İnsan İlişkisi	6	18	25,00
2	Hız. Muhammed ve Gençlik	5	14	19,44
3	Din ve Hayat	7	14	19,44
4	Ahlaki Tutum ve Davranışlar	5	12	16,66
5	İslam Düşüncesinde İtikadi, Siyasi ve Fıkhi Yorumlar	6	14	19,44
Toplam		29	72	100

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı

11. SINIF

Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Dünya ve Ahiret	5	18	25,00
2	Kur'an'a Göre Hz. Muhammed	4	14	19,44
3	Kur'an'da Bazı Kavramlar	3	16	22,24
4	İnançla İlgili Meseleler	3	12	16,66
5	Yahudilik ve Hıristiyanlık	2	12	16,66
Toplam		17	72	100

12. SINIF

Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	İslam ve Bilim	5	16	22,22
2	Anadolu'da İslam	3	14	19,44
3	İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar	5	14	19,44
4	Güncel Dini Meseleler	5	14	19,44
5	Hint ve Çin Dinleri	4	14	19,44
Toplam		22	72	100

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Din derslerinin üniteleri arasında kuşkucu düşünüş ile ilgili hiçbir bilgi bulunmadığı gibi sorgulama, eleştirme gibi öğelerinde bulunmadığı görülmektedir. Program incelendiğinde şüphe etmek, sorgulamak, eleştirmek gibi konuların programdan bütünüyle dışlandığı anlaşılmaktadır. Din dersleri, bir bütün olarak

düşüncenin dogmatik kısmıyla sınırlanmış, düşüncenin şüpheli, eleştirel, sorgulayıcı kısmı yok sayılmıştır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programına bakıldığında, din eğitiminin belli bir yaş gurubu veya sınıfla sınırlanmadığı; 4. 5. 6. 7. 8. 9.10.11.12. sınıfların tümünde birden okutulduğu görülür. Bununla da yetinilmeyip seçmeli ders olarak da ayrıca din derslerinden ders seçebilme alternatifi de sunulmuştur. Bir öğrenci seçmeli din derslerinden de ders seçtiğinde haftada en az 6 saat din eğitimi almış olmaktadır. Doğru düzgün somut düşünmeyi başaramamış anaokuluna giden öğrencilere pedagojik kusurları ve kamuoyu itirazları olmasına rağmen din dersinin okutulmasındaki ısrar “dindar bir nesil yetiştirmek” şeklindeki hükümet politikasının programlara açık şekilde yansıdığını ifşa etmektedir.

Her iki dersin saatleri arasındaki aşırılık da dikkat çekicidir. Buna göre din dersine (seçmeli din dersleri hariç) 648 saat ayrılırken, felsefe dersi sadece 144 saatte bırakılmıştır. İçeriği kadükleştirilmiş felsefe dersleriyle bile öğrencilerin daha az saat “hemdem” olması, İslam düşünce ve kavramlarıyla “hemdem”liğin artırılması düşünülmüştür.

Aynı mantıkla felsefe derslerinde tarikat, tasavvuf, İslam düşünürleri, İslam felsefesi adı altında çok sayıda din konusu eklenmiştir. Yani felsefe dersi, din felsefesi yapılmıştır. Dönüştürülmüş bu kadüklüğüne rağmen yine de eğitim politikacılarını rahatsız ediyor olmalıdır ki felsefe dersi yalnızca 10. ve 11. sınıflarla sınırlandırılmış, daha fazlasına müsaade edilmemiştir. Felsefe dersinden duyulan korkunun sebebi İslam toplumu içinde yaygın şekilde taraftara sahip “felsefe derslerinin dinden soğuttuğu”, “felsefenin dine karşı olduğu”, “filozofların dinsiz oldukları” şeklindeki önyargı olduğunu belirtmek gerekir. İslam coğrafyasında yetişmiş Kindi, Farabi, İbn-i Rüşd, er Razi, İbn-i Sina gibi Müslüman filozofların varlığı bu önyargıları çürütüyor olsa bile eğitim politikacılarının buna aldırılmayarak önyargıya teslim olduklarını söylemek mümkündür.

Söze konu önyargıların sirayet ettiği zihni bakış açısı, din ders programında kazanım sayılarının, felsefe derslerinden daha fazla olmasıyla da dikkat çekicidir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programına bakıldığında kazanım sayısının felsefe dersinden çok daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Felsefe dersinde 38 kazanım varken, din

dersinde bunun 5 katından fazla kazanım olması eğitim politikacılarının din ile “hemdem” olmuş bir genç kuşak projesini hayata geçirdiklerini açık şekilde göstermektedir. Çocuğun henüz soyut düşünme aşamasında olduğu 4.sınıfta bile din dersindeki kazanımların 10. Sınıf felsefe dersindeki kazanımlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Din derslerinde, 5. sınıfta 29, 6. sınıfta 24, 7. sınıfta 25, 8. sınıfta 28 kazanım olduğuna bakıldığında 20 kazanımı geçmeyen felsefe dersinin eğitim politikacıları tarafından alenen sıradanlaştırıldığı, değersizleştirildiği, içeriğinin daraltılmak suretiyle kadükleştirildiği görülmekte ve anlaşılmaktadır. Üstelik felsefe derslerinde olmazsa olmaz bir konu olan kuşkuculuk ve kuşkucu düşünme programdan tamamen dışlanarak felsefe dersi misyonsuz bırakılmış, felsefesiz felsefe şeklinde varlık nedenine aykırı bir tezatlık oluşturulmuştur.

Felsefe ders programı incelendiğinde kuşku veya şüphe kelimesinin hiçbir yerde geçmediği görülmektedir. Bu durum eğitim politikacılarının soru soran, şüphe eden, eleştirel bakabilen bir nesil değil, sorgulamayan, itaatkâr, her denileni kabul eden makbul nesiller görmek istediğini açıkça ortaya koymaktadır. Dindar nesil yetiştirmek hedefi ile yukarıda da vurgulandığı gibi bütünüyle önyargıya dayanan “felsefenin dinsizlik olduğu” yönündeki önyargılı tavır eğitim politikacılarının kararlarında iç içe geçerek programlardan evrensel bir duygu ve düşünce olan kuşkuculuğun çıkarılmasına ve yok sayılmasına yol açmıştır.

3.2. 2018-2019 Yılları Ortaöğretim Felsefe Dersi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı Tabloları

Gerek felsefe dersi gerekse, ilk-orta-lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi 2017-2018 programları yukarıdaki tabloların aynısıdır. Yukarıdaki tablolarda söze konu programlar gösterildiğinden makalede yer kaplamamak ve tekrar yapmamak için bu kısımda yeniden aynı tabloları vermeye gerek duyulmamıştır. Bununla birlikte felsefe dersinde 10. Sınıf programı aynı kalırken, 11. Sınıf programında 20. Yüzyıl Felsefesi (Çağdaş Felsefe) ünitesinin kazanım sayısı 1 adet arttığı için gösterilmiştir.

10. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

Ünite	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
Felsefeyi Tanıma	3	11	15
Felsefeyle Düşünme	4	13	18
Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri	7	36	50
Felsefi Okuma ve Yazma	4	12	17
TOPLAM	18	72	100

11. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

Ünite	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
MÖ 6. Yüzyıl-MS 2. Yüzyıl Felsefesi	4	12	17
MS 2. Yüzyıl-MS 15. Yüzyıl Felsefesi	4	16	22
15. Yüzyıl-17. Yüzyıl Felsefesi	4	14	19
18. Yüzyıl-19. Yüzyıl Felsefesi	4	12	17
20. Yüzyıl Felsefesi	5	18	25
TOPLAM	21	72	100

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı 2018-2019 Ortaöğretim Felsefe Dersi 10. ve 11. Sınıflar Öğretim Programı

Gerek Felsefe, gerekse Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları önceki yıla göre neredeyse hiçbir değişikliğe uğramadan olduğu gibi kabul edilmiş ve okullara yollanmıştır. Tabiri caizse bakanlık kes-kopyala-yapıştır yapmış, değişen bilim, bilgi ve dünya şartları göz önüne alınmamış, ülke içinde yükselen itirazları da görmezden gelerek güncel olmayan bir program hazırlamıştır. Bakanlığın kendisi, farklı fikirlere açık olmak, çoğulculuk, değişen dünya koşullarına göre program yenileme ihtiyacı duymazken, öğretmenlerine sık sık “farklı fikirlere açık olun”, “çoğulcu olun”, “değişime ayak uydurun” diye tavsiye etmesi ironiktir. Bu durum Türkiye’de yaygın şekilde görülen “söylediği farklı yaptığı farklı” pratiğinin ifşa olması olarak yorumlanmalıdır. İşin düşündürücü yanlarından biri bu noktadır.

Bir diğer düşündürücü nokta ise Felsefe ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programlarında ders saatleri arasındaki aşırılığın 2018-2019 yıllarında da sürdürülme çabasıdır. Buna göre yukarıda da ifade edildiği gibi din dersi (seçmeliler hariç) 648 saat öğretilirken, felsefe dersi eskiden olduğu gibi 144 saat de bırakılmıştır. Söze konu aşırılık, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programı’nda kazanım sayılarında da ısrarla sürdürülmüştür. Buna göre, din derslerindeki 214 kazanıma karşılık felsefe dersindeki kazanım sayısı 39’da bırakılmıştır.

Başka düşündürücü olan nokta ise felsefe dersinin sıradanlaştırma çabasının 2017-18 yılında olduğu gibi, 2018-19 yılında da sürdürülmesidir. Toplam 27 sayfa olan 2018-19 yılı Felsefe Programı’nda kuşkuculuk bir kez dahi kavram olarak telaffuz edilmemiştir. Pyronizm’den hiç bahsedilmemiştir. Kuşkuculuk/şüphecilik

adeta programdan kazınıp atılmıştır. Bu tutumun sebebinin yukarıda da vurgulandığı gibi, “felsefe-din karşıtlığı”, “felsefenin dinden soğuttuğu” peşin hükmü, yanı sıra “dindar bir nesil yetiştirmek” olduğu da kuşku götürmez bir gerçektir. Sonuç olarak 2018-2019 yıllarında önceki yıllarda olduğu gibi din derslerinde kuşkucu/şüpheli, sorgulayıcı, eleştirici düşünmenin genç nesiller için yararlarından bahsedilmesi bir yana, görmezden gelindiği, yok sayıldığı, inkâr edildiği görülmüştür.

Her iki dersin genel amacı ve temel felsefesinin ne olarak düşünüldüğünü açık eden aşağıdaki tablolarda da bu durum daha net görülebilmektedir.

<p>1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Felsefe Dersi Öğretim Programı'yla öğrencilerin;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Felsefi terminoloji hakkında bilgi sahibi olmaları,2. Felsefenin cevap aradığı temel sorulara karşı farkındalık geliştirmeleri,3. Felsefi akıl yürütme becerilerini kullanarak felsefi sorulara verilen cevapları değerlendirmeleri,4. İnsan düşüncesinin felsefe tarihi boyunca ortaya koyduğu problemleri ve bunlara ilişkin çözümleri ana hatları ile kavramaları,5. Felsefenin temel sorularına filozofların ve felsefi yaklaşımların verdikleri cevapları analiz etmeleri,6. Felsefenin diğer disiplin alanlarıyla ilişkisini kavramaları,7. Felsefenin güncel hayatla ilişkisini kavramaları,8. Felsefenin bireysel ve toplumsal rolünü kavramaları,9. Tartışma kültürünü geliştirebilmeleri,10. Düşüncelerini ifade ederken kavramları doğru ve yerinde kullanabilmeleri, ifade ettikleri düşüncelerin tutarlı ve temellendirilmiş olmasına özen göstermeleri amaçlanmaktadır.

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı 2017-2018/2018-2019 “Ortaöğretim Felsefe Dersi 10 ve 11. Sınıflar Öğretim Programının Temel Felsefesi ve Genel Amaçları” adlı bölümden alınmıştır.

Felsefe dersinin genel amaçlarının gösterildiği üstteki tabloda öğrencilerin soru sorma, şüphe etme, kuşku duyma, eleştiri getirme gibi bir amaç taşımadığı, felsefe ve felsefe derslerinin misyonuna aykırı olacak biçimde sıradanlaştırıldığı açıkça görülmektedir.

<p>Bu temel felsefeye uygun olarak geliştirilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programıyla; 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri”ne uygun olarak öğrencilerin;</p> <ol style="list-style-type: none">(1) Dinî ve ahlaki kavramları tanımları,(2) Dinin sosyal hayat, kültür ve medeniyet unsurları üzerindeki etkilerini kavramaları,(3) Farklı inanç ve yorumları tanımları ve bunlara saygı duymaları,(4) Çevresindeki dinî davranış, yorum, tutum ve deneyimlerin farkında olmaları,(5) Ahlaki değerleri tanımları ve bunları içselleştirmeleri,(6) İslam dininin ana kaynaklarını tanımları,(7) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatını ve örnek ahlakını tanımları,(8) İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak ilkelerini açıklamaları,(9) Bazı dua ve surelerin muhtevasını ana hatlarıyla tanımları,(10) İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisinin farkına varmaları amaçlanmaktadır.

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı 2017-2018/2018-2019 “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Temel Felsefesi ve Genel Amaçları” adlı bölümden alınmıştır.

Üstteki tablo incelendiğinde, tıpkı felsefe dersinde olduğu gibi din derslerinde de soru sorma, eleştirme, kuşku duyma, şüphe etme gibi amaçlar taşınmadığı görülmekte ve anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, felsefe derslerinin sıradanlaştırılması, din derslerinin ise İslam dininin temel esaslarını benimsetme tek amacı etrafında toplandığı, eğitim politikacıları ve bakanlık eliyle eğitimin dinselleştirildiği görülmekte ve anlaşılmaktadır. Bu niyetin bilimsel, pedagojik gerekçesi olmayıp, tamamıyla ideolojik bir gerekçeye dayandığını bu bölümün son cümlesi olarak söylemek mümkündür.

4. SONUÇ

Bu makalede ortaya konulan datalardan hareketle sonuç bölümünün ilk cümlesi olarak din derslerine (seçmeliler hariç), 648 saat ayrılırken, felsefe derslerinin 144 saatte bırakılmış olması; din derslerinde (seçmeliler hariç), 214 kazanıma karşılık, felsefe derslerinde yalnızca 39 kazanımın yer alması iki ders arasında birinin lehine diğerinin aleyhine aşırı tercihlerde bulunulmasının eğitim politikacılarının “dindar vatandaş yetiştirme” talepleri ile MEB tarafından uygulanmasının tesadüfi değil bilinçli politik bir anlayış olduğunu, bunun gerekçesinin de pedagojik değil, siyasi olduğunu belirterek başlamak yanlış olmayacaktır. Bu tespitten sonra yapılması gereken şey bu siyasi tutumun kayıp mı kazanım mı olduğunu değerlendirmektir.

Felsefe derslerimizde sıklıkla vurguladığımız kuşku duymuyorsan merak etmiyorsundur, merak etmiyorsan soru sormuyorsundur, soru sormuyorsan öğrenmiyorsundur, öğrenmiyorsan araştırmıyorsundur, araştırmıyorsan okumuyorsundur, okumuyorsan yazmıyorsundur; kuşku duymuyorsan, merak etmiyorsan, soru sormuyorsan, öğrenmiyorsan, araştırmıyorsan, okumuyorsan, yazmıyorsan yerinde sayıyor, geriliyor, zayıflıyor, çöküyor, yok oluyorsundur önermesiyle makale başlığını tartışmayı başlatmak uygun olacaktır.

Kuşkucu tavrı dışlamakla başlayan, çöküş ve yok olmakla sona eren zihni tutumun her toplumda yanlışlanamayan evrensel bir gerçek olduğunun altını çizmek gerekir. Kuşku duymayan, sorgulamayan toplumlar, yerinde saymaya, gerilemeye, yok olmaya mahkûmdur. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşündeki en temel sebeplerden birinin kuşku duyma yeteneğini bırakmış bir toplum olmasından kaynaklandığı kaynakların üzerinde anlaşıldığı bir konudur. Dört kıtada zaferler elde etmiş,

milyonlarca insan üzerinde iktidar kurmuş, yüzyıllar boyunca hüküm sürmüş bir imparatorluk, ne zaman ki kuşku duymayı, şüphe etmeyi bırakmış; o saatten sonra bilimde gerilemiş, iç kavgaların bitmediği kısır problemlere saplanıp kalmıştır. Bugün bile, Osmanlı'da hangi tartışmalar yapılıyorsa Türkiye'de de aşağı yukarı aynı tartışmalar sürmektedir. Yani deyim yerindeyse neredeyse bir arpa boyu yol alınamamıştır. Batı uygarlığında dogmalara, hurafelere, statükoya, normlara karşı kuşkucu bir tavırla yönelme gösterildiğinde, Rönesans, Reform, Aydınlanma, Sanayi Devrimi gibi büyük devrimler açığa çıkmıştır. Batı'da bu büyük devrimler yaşanırken Osmanlı'daysa statükoculuk, normlara yönelmiş kuşkucu düşüncenin yasaklanması, din adı altında varlığını sürdüren hurafelere duyulan bağlılık neredeyse herhangi bir yeniliğin ortaya çıkmasının önündeki en büyük sebep olmuştur. Kuşkunun yerini, "hınç, nostalji, narsizm" (Tokdoğan:2018) almış, böylece zamanın ruhunu doğru anlayamayan, çağın gerisinde kalmış, dünyaya yeni bir değer sunamamış, kendi iç sorunlarından başka konuşacak, tartışacak, yazacak bir konu bulamamış, uygarlık yarışında gerilere düşmüştür. Daryus Shayegan (2013) bu durumu *Yaralı Bilinç* adlı eserinde "kültürel şizofreni" olarak ifade etmiştir.

Bilgi çağında olunan bu yüzyılda dinselendirilmiş bir eğitim ile bilim ve teknoloji yarışında başarı elde etmek pek mümkün değildir. Bu mantıkla yetiştirilen bireylerin sıfırdan bir şey üretmesine hiç demeyelim ama hemen hemen imkân bulunmadığını kabul etmek gerekir. Eğer dinsel eğitimle başarı elde etmek mümkün olsaydı İran, Suudi Arabistan Pakistan gibi ülkeler şimdiye kadar önemli başarıların altına imza atmış olmalıydılar. Oysa bu ülkelerin başarı konusu açıldığında parmakla gösterilmediği bir sır değil. Başarı denilince akla Almanya, Çin, ABD, Rusya gibi ülkeler gelmektedir. Bu ülkelerin hiçbirinde dindar nesil yetiştirmek bir amaç olarak benimsenmemiştir. Bu da geri kalmışlığın sebebinin daha az din dersi okutulması olmadığını gösteriyor. Zira Alkayış'ında (2017:18) vurguladığı gibi şurası bir gerçektir ki "dünyayı oluşturan ya da dolduran olgular, değer alanını dünyanın dışına doğru sürüklemeye zorlamaktadır". Şüpheli tavrın, sorgulayan beynin, özgür aklın hemdem olduğu zihniyet sağlanmaksızın bilim, bilişim, teknoloji, tıp, sanat, mimari gibi konularda çağın ilerleme hızına uygun üretim başarılar elde etmek güçtür. Böylesi bir toplumda doğru düzgün bilim insanı, fikir insanı, sanat insanı çıkması pek mümkün olmadığı gibi doğru düzgün düşünce çıkması da mümkün görünmemektedir. Böyle

toplumlardaki birey tipinin de genellikle hem birbirileriyle hem de dünya ile kavgalı kimseler olduğu görülür.

İyi bir devlet, iyi bir toplum, iyi bir insan, iyi bir aydın, iyi bir dindar birey olmak için şüpheli, sorgulayan, eleştiren zihnin verdiği ilhama ihtiyaç olduğu aşikardır. Örneğin, Descartes, Augustinus, Kant dindarlıklarını söze konu öğelere borçlu filozoflardır. Sokrates'ten, Phyrhon'a, Georgias'a, Augustinus'a; Bacon'dan, Montaigne, Hume, Descartes'e, Kant'a, Farabi'den, İbn-i Rüş'e, Er Razi'ye kadar tüm bilgi ve düşünce üreten filozofların ilham kaynakları da bu öğelerden beslenmiştir. Dünyaya değer katan, bilimde, sanatta, edebiyatta, mimaride, siyasette, insanca yaşanacak bir toplumsal düzen kurmada, bireylerini şüphe etme, kuşku duyma, sorgulama duygusuyla "hemdem" etmiş toplulukların kazandığını, tersini amaç edinen toplumlarınsa kaybettiği tecrübeyle sabittir.

KAYNAKÇA

- Alkayış, Ahmet. (2017). Dil ve Zihin Üzerine Felsefi Bir Değerlendirme. Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi , 1 (1) , 16-35.
- Cevizci, Ahmet. (1999) Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Paradigma Yay.
- Descartes, Rene. (2017) Metot Üzerine Konuşma. (Çev. Atakan Altınörs). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.
- Empiricus, Sextus. (2010) Kuşkunun Felsefesi (Çev. Cengiz Çevik). İstanbul: Kırk Gece Yay.
- Hume, David. (2007). An Enquiry Concerning Human Understanding. (Ed. Peter Millican). New York: Oxford University Press.
- Huemer, Michael. (2001). Skepticism and the Veil of Perception. Rowman & Littlefield.
- Neto, J. R. M. (1997). Academic skepticism in early modern philosophy. *Journal of the History of Ideas*, 199-220.
- Karasar, Niyazi (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2017-18 Ortaöğretim Felsefe Dersi 10 ve 11. Sınıflar Öğretim Programı.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2018-19 Ortaöğretim Felsefe Dersi 10 ve 11. Sınıflar Öğretim Programı.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2017-2018 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2018-2019 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı.
- Milli Eğitim Bakanlığı 2018-2019 Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı.
- Shayegan, Daryus. (2013). Yaralı Bilinç-Geleneksel Toplumlarda Kültürel Şizofreni. İstanbul: Metis Yay.
- Öztanrıkulu Özel, Nurten. (2018). Skeptisizm epistemolojik bir çıkmaz mıdır? *Journal of Human Sciences*, 15(2), 1291-1305.
- Tokdoğan, Nagehan. (2018). Yeni Osmanlıcılık (Hınç, Nostalji, Narsizm). İstanbul: İletişim Yay.
- Williams, Michael. (2017). Skepticism. *The Blackwell Guide to Epistemology* (Ed. John Greco, Ernest Sosa). Pp. 33-69. Blackwell Publishing Ltd.
- Web 1: <https://www.britannica.com/topic/skepticism> (erişim 12.12.2019)
- Web 2: <https://plato.stanford.edu/entries/skepticism/> (erişim 30.12.2019)